

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Vartotojų programos 2014–2020 m.

(COM(2011) 707 final – 2011/0340 (COD))

(2012/C 181/16)

Pranešėja **Reine-Claude MADER**

Europos Parlamentas, 2010 m. lapkričio 30 d., ir Taryba, 2011 m. gruodžio 13 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 169 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl vartotojų programos (2014–2020 m.)

COM(2011) 707 final – 2011/0340(COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 8 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 109 nariams balsavus už, 11 prieš ir 8 susilaikius.

1. Įvadas

1.1 Komisija pateikė savo pasiūlymą dėl reglamento dėl vartotojų programos 2014–2020 m., kuriuo tęsiama Europos Komisijos komunikato „2020 m. Europa. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“ iniciatyva ir siekiama „suteikti daugiau galių vartotojams vidaus rinkoje“.

1.2 EESRK palankiai vertina tai, kad Vartotojų ir Sveikatos programoms skirti du atskiri pasiūlymai, nes tai suteiks galimybę kiekvieną jų tinkamai išnagrinėti.

1.3 Jis pažymi Komisijos reiškiamą valią suteikti vartojimui prioritetinę vietą ES politikoje, o tai dabartinėmis sąlygomis labai svarbu. Jis konstatuoja, kad šiam siekiui skiriamos priemonės yra menkos ir abejoja dėl pajėgumo jį veiksmingai įgyvendinti.

1.4 EESRK pažymi išipareigojimą remtis statistikos duomenimis, siekiant turėti pilną realios padėties rinkoje vaizdą ir sekti jos pokyčius šiomis sunkiomis ekonomikos, socialinių ir aplinkosauginių reikalų požiūriu aplinkybėmis.

1.5 Komitetas pažymi siekį nustatyti stebėsenos rodiklius, kurie labai reikalingi, juolab kad programa aprėpia ilgą dabartinės situacijos požiūriu laikotarpį.

1.6 EESRK primygtinai pabrėžia, jog būtina sugriežtinti ES teritorijoje parduodamų produktų saugos standartus, o tai reikia, kad reikia stiprinti kontrolę ir užtikrinti įgaliotųjų institucijų tarpusavio bendradarbiavimą.

1.7 Komitetas pritaria priemonėms, kurioms siekiama tobulinti vartotojų informavimo ir švietimo programas bei plėtoti gerąją patirtį, kad iš nepriklausomų šaltinių būtų teikiama patikima informacija. Jis atkreipia dėmesį į tai, kad, siekiant užtikrinti vartojimo tvarumą, būtina disponuoti patikrinama, kokybiška ir visiems prieinama informacija.

1.8 Šiomis aplinkybėmis pagrindinis vaidmuo tenka vartotojų organizacijoms. EESRK rekomenduoja labai sustiprinti jų finansines galimybes, kad jos gebėtų pasitelkti būtinų priemonių ekspertizės atlikti, juolab kad jų veiklos lauko aprėptis labai plati. Siekiant palaikyti ekonominę pusiausvyrą būtina užtikrinti, kad jos tikrai gebės atlikti savo, kaip kompensuojamosios galios, vaidmenį.

1.9 EESRK ragina valstybes nares pripažinti, remti ir finansuoti nacionalines vartotojų asociacijas, aktyviai dalyvaujančias kuriant bendrąją rinką.

1.10 EESRK pritaria įvairioms iniciatyvoms, kurios siūlomos siekiant sukurti daugiau alternatyvaus ginčų sprendimo priemonių. Tačiau jis pažymi, kad nenurodyta jokia kolektyvinio ieškinio galimybė, o ši priemonė, kaip Komitetas yra pabrėžęs įvairiose savo nuomonėse, būtina siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi teisės aktų nuostatų.

2. Komisijos pasiūlymo dėl reglamento santrauka

2.1 Komisijos pasiūlymu siekiama nustatyti Vartotojų programą 2014–2020 m., kuri tęsia Bendrijos veiksmų programą vartotojų politikos srityje 2007–2013 m. Joje nustatyta Sąjungos veiksmų finansavimo programa.

2.2 Reglamentu tęsiamas Europos Komisijos komunikatas dėl „2020 m. Europa. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijos“, kuriame rekomenduojama suteikti piliečiams daugiau galių, kad jie galėtų aktyviai dalyvauti bendrojoje rinkoje.

2.3 Jis parengtas po to, kai buvo atliktas Bendrijos veiksmų programos vartotojų politikos srityje tarpinis poveikio vertinimas, konsultuojantis su įvairiomis suinteresuotomis šalimis.

2.4 Šis vertinimas parodė, kad programa atnešė papildomos naudos, nors jai skirtas finansavimo lygis buvo nedidelis ir joje nepilnai atsižvelgta į naujuosius socialinius ir aplinkos iššūkius.

2.5 Programoje 201–2020 m. atsižvelgta į įvairias pateiktas pastabas. Finansuojami galės būti tik veiksmai, kuriais bus sprendžiami ekonominiai, socialiniai ir technologiniai klausimai, visų pirma problemos, susijusios su globalizacija, skaitmeninimu, būtinybe rinktis tvaresnius vartojimo modelius, visuomenės senėjimu, socialine atskirtimi ir pažeidžiamų vartotojų grupėmis.

2.6 Naująja programa bus remiamas bendras būsimos vartotojų reikalų politikos tikslo „suteikti daugiau galių vartotojams bendrojoje rinkoje“ įgyvendinimas.

2.7 Komisijos nuomone, šio tikslo sąvoka aprėpia vartotojų sveikatos apsaugos gerinimą, saugumo ir ekonominių interesų gynimą, jų teisių gauti informaciją ir švietimą įgyvendinimą ir lengvų sąlygų veiksmingai atlyginti žalą sudarymą.

2.8 Komisija siūlo siekti šio bendro tikslo įgyvendinant keturis konkrečius tikslus:

- užtikrinti ir didinti produktų saugą vykdant veiksmingą rinkos priežiūrą visoje Sąjungoje;
- gerinti vartotojų švietimą, informavimą ir teisių išmanymą, kurti vartotojų reikalų politikai skirtą faktinių duomenų bazę ir remti vartotojų organizacijas.
- įtvirtinti vartotojų teises, visų pirma vykdant reglamentavimo veiklą ir gerinant galimybes naudotis teise į žalos atlyginimą;
- remti priemones, kuriomis siekiama užtikrinti vartotojų teises, stiprinant nacionalinių institucijų, atsakingų už teisės aktų taikymą, bendradarbiavimą ir teikiant daugiau konsultacijų vartotojams.

3. Komisijos pasiūlymo vertinimas

3.1 EESRK pritaria programos tikslui „suteikti daugiau galių vartotojams bendrojoje rinkoje“. Jis mano, kad Komisija teisingai

teigia, jog vartotojų interesų įtraukimui į visų sričių Sąjungos politiką turi būti suteiktas aukštas prioritetas, nes jų išlaidos atitinka 56 proc. ES BVP ir atlieka esminį vaidmenį skatinant ekonomikos augimą.

3.2 ES institucijos ir nacionalinės vyriausybės turi pritaikyti vartotojų politiką XXI amžiaus sąlygoms ir pripažinti, kad vartotojai yra varomoji jėga, užtikrinanti sklandų rinkos veikimą. Iš tiesų, tikrai konkurencingai rinkai būtina reikalingi gerai informuoti ir ja pasitikintys vartotojai. Vartotojo pozicijos stiprinimas ir jo emancipacija yra veiksniai, padedantys gerinti produktų ir paslaugų kokybę bei užtikrinantis veiksmingesnį rinkos ekonomikos veikimą.

3.3 Vartotojų politikos laukas turėtų būti išplėstas, ir ES, rūpindamasi savo piliečių gerove, turėtų siekti didesnio konkurencingumo ir daugiau inovacijų. Politinėje darbotvarkėje vartotojų politika turėtų būti laikoma prioritete, ir ją reiktų įtraukti į visas svarbias politikos kryptis ir darbo programas.

3.4 Šiuo atžvilgiu Komitetas apgailestauja, kad strategijai „Europa 2020“ iš biudžeto skirtos lėšos aiškiai neatitinka nurodyto veiksmų masto. Skaiciuojant vienam Sąjungos gyventojui, kurios 27 šalyse yra 500 milijonų vartotojų, ši suma metams tėra 5 eurocentai, o tai mažiau, nei buvo skirta 2007–2013 m. programoje – Komiteto nuomonės ⁽¹⁾ vertinimu, tada vienam gyventojui teko 7 eurocentai.

3.5 EESRK palankiai vertina programoje keturiais konkrečiais tikslais apibrėžtas pagrindines gaires. Tačiau ji tėra tiesioginis ankstesnės programos tęsinys, neįnešanti jokių naujovių, kai tuo tarpu rinkos veikimo sąlygoms poveikį nuolat daro naujos technologijos. Jo nuomone, nurodytiems tikslams įgyvendinti kuriamos priemonės turi būti patikslintos ir papildytos.

3.6 EESRK ragina Europos Komisiją sudaryti sąrašą visų Sąjungos programų, susijusių su vartotojų interesų apsauga ir padedančių ją skatinti ir apsaugoti vartotojų interesus; į visas ES programas reikia įtraukti vartotojų politikos nuostatas.

3.7 Vis dėlto EESRK mano, kad į Komisijos pasiūlymą būtina įtraukti penktą konkretų tikslą, susijusį su vartotojų atstovavimu ir dalyvavimu. Suprantama, EESRK palankiai vertina tai, kad į Komisijos programą įtrauktos nuostatos dėl atstovavimo užtikrinimo ir pripažįstama parama vartotojus atstovaujančioms organizacijoms. Tačiau geresnio vartotojų atstovavimo užtikrinimas ir jų galių stiprinimas galėtų būti pateikti kaip atskiras tikslas. Todėl siekiant, kad Komisijos pažadas padaryti vartotojų pagrindiniu ES sprendimų objektu būtų įgyvendintas, programą derėtų iš dalies pakeisti, papildant ją penktuoju konkrečiu tikslu.

⁽¹⁾ OL C 88, 2006 4 11, p. 1.

3.8 Vartotojų programa turėtų šiam tikslui skirti dalį savo biudžeto lėšų (transporto, ekspertų grupių rengimo ir dalyvavimo išlaidoms padengti), kad būtų užtikrintas geresnis atstovavimas vartotojams sudarius sąlygas nepriklausomų vartotojų organizacijų atstovams dalyvauti įvairiose ekspertų grupėse, kurių veiklai būtinas vartotojų indėlis. Taip pat ir kitos ES programos turėtų, prireikus, skirti savo biudžeto lėšų specialiai tam, kad būtų užtikrintas vartotojams atstovaujančių organizacijų indėlis.

3.9 EESRK primena Komisijai, kad būtina pristatyti plataus užmojo Europos vartotojų darbotvarkę (kurią 2012 m. Komisijos darbo programoje numatyta pateikti antrajame 2012 m. pusmetyje), ir kad būtina remtis vartotojo pozicijos stiprinimo (angl. *empowerment*) principu, kartu laikantis socialinės ekonomikos rinkos nustatomo principų, Europos parlamente priimtų ataskaitų pavyzdžiu.

3.10 Siūloma Europos vartotojų darbotvarkė privalės konkrečiai stiprinti vartotojo poziciją, užtikrindama saugą, informavimą, švietimą, teises, žalos atlyginimą ir prieigą prie teismo institucijų ir suteikdama jam priemonių šioms teisėms įgyvendinti.

3.11 Tačiau Europos vartotojų „įpareigojimas“ negali pavirsti atsakomybės perteikimu vartotojams; Vartotojų programa pirmiausia privalo sukurti sąlygas teisingai ir visus tenkinančiai rinkai, kuria vartotojai visiškai pasitikės ir laisvai pirks produktus bet kurioje jos šalyje. Šio pasitikėjimo sąvoka aprėpia vartotojo poreikį būti išsamiai informuotam ir bešališkai konsultuojamam dėl jo teisių, kad jis būtų tinkamai parengtas pasirinkti vartojamus produktus.

3.12 EESRK pabrėžia, kad, siekiant užtikrinti siūlomos programos ir strateginių tikslų darną ir kokybę, būtina suderinti Europos vartotojo darbotvarkės ir reglamento pasiūlymo dėl Vartotojų programos darbotvarkės jų įgyvendinimo terminų atžvilgiu.

3.13 Komitetas taip pat pabrėžia, kad Komisija, rengdama teisės aktų ir reglamentų iniciatyvas, privalo užtikrinti aukštą vartotojų apsaugos lygį (Sutarties 169 straipsnis). Jis primena, kad būtina pritaikyti pasirinktą suderinimo lygį, kad neatsirastų jokių galimybių silpninti Europos vartotojų, kad ir kokia būtų jų kilmės šalis, teises. Šiuo atžvilgiu EESRK, siekdamas apsaugoti vartotojus, kurie yra silpnesnė sutarties šalis ir ne visuomet turi galimybių apsirūpinti parama, prieštarauja tam tikroms iniciatyvoms, (pavyzdžiui, neprivalomo reguliavimo sistemai), sudarančioms prielaidų persvarstyti galiojančią apsaugos tvarką.

3.14 Be to, EESRK mano, kad rengiant su vartotojais susijusius dokumentus ar veiksmus būtina užtikrinti konsultavimąsi su vartotojais ir jų atstovais bei stiprinti jų turimas priemones.

3.15 Ypatingą dėmesį EESRK skiria priemonėms, stiprinančioms produktų saugą visos rinkos mastu. Jis pritaria ypatingųjų bendradarbiavimo veiksmų įgyvendinimui laikantis Direktyvos 2001/95/EB ⁽²⁾ nuostatų ir tyrimams, atliekamiems siekiant nustatyti naujus standartus ar naujus saugos kriterijus. Problemų, kurias jiems teks spręsti, atžvilgiu Komitetui kyla abejonių dėl priemonių, kuriomis disponuos tikrinančios organizacijos, veiksmingumo lygio. Jo manymu, būtina organizuoti Komisijos koordinuojamas nacionalines informavimo kampanijas.

3.16 EESRK pritaria siūlomoms vartotojų informavimo ir švietimo priemonėms. Šių dviejų vartotojų apsaugos aspektų tobulinimas padės gilinti vartotojų žinias jų teisių srityje ir suteiks jiems daugiau pasitikėjimo savimi. Šiuo atžvilgiu EESRK pabrėžia, kad Sąjungos teisės aktai turi būti skaidresni ir suprantami visiems piliečiams.

3.17 Komitetas pritaria informacinių bazių kūrimui vykdamas tyrimus, analizes ir renkantis statistinius duomenis; jos padės geriau žinoti padėtį rinkoje rengiant su vartotojais susijusią politiką.

3.18 Dėl projekto *Dolceta*, veikiančio dabartinėje vartotojų programoje, bet kurio pavidalas ir mastai ateityje pasikeis, EESRK ragina komisiją rasti būdą išsaugoti šio projekto sukauptą informaciją ir patirtį, kad neprarasti šios didelės investicijos rezultatų.

3.19 Jis laiko pirmąjį visą iniciatyvą, gerinančią rinkų skaidrumą visose srityse, pvz., finansinių produktų, asmens duomenų apsaugos, energetikos, skaitmeninių technologijų ir telekomunikacijos, transporto ir kt. srityse.

3.20 Vartotojų politikos požiūriu, nors jų mokymas turi esminės svarbos siekiant, kad jie išsąmonintų savo vaidmenį, teises ir pareigas rinkoje ir visuomenėje ir atitinkamai elgtųsi, vis dėlto reikia pabrėžti, kad politiniai vadovai ir įmonės kartais naudojasi tuo, kad nėra vartotojų mokymo, siekdami atsikratyti atsakomybės ir dėti kuo mažiau pastangų kurti vartotojui palankią aplinką.

3.21 Komitetas mano, kad pirmąjį dėmesį reikia sutelkti į vartotojų teisių taikymą ir stiprinimą.

Jis taip pat pritaria Komisijos, primenančios, kad svarbu įgyvendinti švietimo ir informavimo tikslus, pozicijai.

⁽²⁾ OL L 11, 2002 1 15, p. 4.

3.22 Bet kuriuo atveju mokymo ir informavimo gerinimo tikslai nebus pasiekti neįtraukus į šį procesą įvairių socialinių ir ekonominių subjektų. Komitetas pritaria pasiūlymui pradėti nuo jau turimų pasiekimų užtikrinant, kad gerosios patirties pavyzdžiai būtų suregistruoti, jei reikia, patobulinti ir naudojami taip, kad vartotojų veiksmai ir priemonės darytų realų poveikį; šiuo tikslu jiems turi būti skirta atitinkamai išteklių.

3.23 Privalome taip pat sutelkti pastangas įmonių švietimui gerinti, nes jos, deja, nėra pakankamai informuotos apie vartotojų teises. Šie įmonėms skirti mokymai dėl vartotojų teisių apsaugos turėtų būti numatyti kitose ES programose.

3.24 Vartotojų organizacijų tikslas – nustatyti problemas, su kuriomis susiduria vartotojai, pasiūlyti tinkamiausią jų sprendimą ir atstovauti jų interesus. Savo veiksmais, skatinančiais taikyti vartotojų teises, jos padeda tobulinti teisės normas.

3.25 Kadangi regioninėms, nacionalinėms ir europinėms vartotojų organizacijoms tenka šis esminis vaidmuo ir jos privalo turėti vis daugiau kompetencijos, EESRK mano, jog reikia gerokai sustiprinti jų pajėgumus skiriant joms daugiau lėšų. Jo nuomone, labai svarbu remti šias asociacijas visais lygmenimis, visų pirma šalyse, kuriose vartotojų judėjimas nepakankamai išvystytas.

3.26 EESRK pažymi, kad ketvirtadalis programos biudžeto bus skirtas Europos vartotojų centrams (EVC). Ši investicija ypač reikalinga, todėl EESRK jai pritaria ir kreipiasi į Komisiją prašydamas ir toliau reguliariai teikti išsamias ataskaitas apie EVC veiklą. EESRK pabrėžia, kad šias ataskaitas labai svarbu parengti remiantis aiškiais ir tinkamais rodikliais, kad būtų patvirtinta, jog šis tinklas iš tikrųjų atneša konkrečios naudos Europos vartotojams, net jei jis kol kas ir nėra žinomas plačiausiu mastu.

3.27 Esminis naujos programos dėl vartotojų politikos elementas turėtų būti iniciatyvinis ir prioritetinis finansavimo mechanizmas, skirtas vartotojų judėjimui plėtoti.

3.28 Žalos atlyginimo atžvilgiu EESRK konstatuoja, kad Komisija linkusi pritarti sprendimams, grindžiamiems bendro reguliavimo ir saviregulavimo principais. Jis palankiai vertina profesionalų iniciatyvas teismų praktikai gerinti. Tačiau jis dar kartą tvirtina, kad neįpareigojanti teisė (angl. *soft law*) negali būti taikoma kaip teisinis ir reglamentuojantis pagrindas.

3.29 EESRK pritaria Komisijos daromiems žingsniams siekiant palengvinti vartotojų prieigą prie neteisminių ginčų sprendimo būdų ir pasiūlymui užtikrinti jų veikimo ir veiksmingumo stebėseną. Jo nuomone, šie būdai bus veiksmingi tik su sąlyga, kad bus užtikrinta vartotojams siūlomų sistemų nepriklausomybė.

3.30 Vis dėlto Komitetas mano, kad pasiūlymas turi būti papildytas, nes vartotojų teisių stiprinimas reikalauja suteikti jiems taip pat ir atitinkamai pritaikytų jų teisėms ginti teisinių priemonių. Kaip jis jau minėjo savo nuomonėje dėl 2007-2013 m. programos, taip pat nuomonėje dėl Grupinių ieškinių vaidmens ir teikimo tvarkos apibrėžties Bendrijos vartotojų apsaugos teisės srityje⁽³⁾ bei nuomonėje dėl Baltosios knygos dėl ieškinių atlyginti žalą, patirtą dėl EB antimonopolinių taisyklių pažeidimo⁽⁴⁾, jis siūlo nurodyti, jog būtina numatyti geresnes galimybes kreiptis į teismus, visų pirma, teikti kolektyvinius ieškinius.

3.31 Jis pritaria siūlomoms priemonėms, kuriomis siekiama užtikrinti teisės aktų vykdymą, visų pirma nacionalinių institucijų, atsakingų už vartotojų apsaugos teisės aktų vykdymą, bendradarbiavimo mechanizmui, taip pat priežiūros, kuri pagerins veiksmų efektyvumą, koordinavimui.

3.32 EESRK mano, kad nuolatinis dėmesys turi būti skiriamas ginčų sprendimui, įskaitant ir jų sprendimą internetu. Jis pažymi, kad Europos vartotojų centrams iškelti nauji tikslai, kuriais siekiama gerinti vartotojų informavimą ir tarpvalstybinių ginčų sprendimą. Jo nuomone, svarbu atlikti programos vertinimą jos įgyvendinimo eigoje, kad būtų galima patikslinti jai numatyto skirti finansavimo lėšas.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽³⁾ OL C 162, 2008 6 25, p. 1.

⁽⁴⁾ OL C 228, 2009 9 22, p. 40.